

Nevena SIMIĆ¹

Univerzitet u Novom Sadu

Asocijacija centara za interdisciplinarne i multidisciplinarne studije i istraživanja –ACIMSI

ARHETIP NEUKROTIVOSTI

(Džad Nirenberg, *Seksualnost Cigana. O intimnosti: romska i autsajderska perspektiva*, Rekonstrukcija Ženski fond, Beograd, 2013)

Knjiga *Seksualnost Cigana. O intimnosti: romska i autsajderska perspektiva* (naslov originala: *Gypsy Sexuality: Romani and Outsider Perspectives on Intimacy*), koju je priredio Džad Nirenberg (Jud Nirenberg), postala je dostupna na srpskom jeziku zahvaljujući stipendistkinjama Programa „Žarana Papić” sa ženskih i rodni studija u Beogradu i Novom Sadu, aktivistkinjama i umetnicama koje su je volonterski prevele, kao i izdavaču Rekonstrukciji Ženski fond. Knjiga sadrži tekstove različitih žanrova, ukupno sedamnaest, čiji su autori i autorke istaknuti teoretičari i teoretičarke, aktivni u borbi za ljudska prava i posvećeni istraživanju romske zajednice.

Osnovne podatke o priređivaču nalazimo na kraju knjige, gde su i kratke biografske informacije o ostalim autorima i autorkama. Osim Džada Nirenberga, autora najvećeg broja tekstova, tekstove potpisuju: kulturna antropološkinja Kerol Miler (Carol Miller), savetnik za ljudska prava u kancelariji Stalnog koordinatora Ujedinjenih nacija u Republici Moldaviji Klod Kan (Claude Cahn), nekadašnja operna pevačica An Mari Kodir (Anne-Marie Codur), novinar Majkl Džordan (Michael Jordan), pisac i romski aktivista u Fondu za otvoreno društvo Istvan Forgač (Istvan Forgacs), osnivač i zamenik predsednika Centra romske zajednice Bil Bila (Bill Bila), novinarka Marija Varga Overlok (Maria Varga Overlock), autorka novinskih članaka u magazinima *Donau i Evana* sa zvanjem mastera u oblasti roda i seksualnosti

1 E-mail: nevenasimic318@gmail.com

Marija Šerban-Temišan (Maria Serban-Temisan), koordinatorka Mreže za bezbedan svet za žene Fernanda Amaral i njena koautorka Sumaja Saran (Sumaya Sarran). Tekstovi su raznovrsni i uključuju lične ispovesti, sociološka istraživanja, prikaze stereotipa u književnosti, pozorištu, operi, tabu teme, stavove o brakovima, iskustva prisilne sterilizacije. Autori i autorke nude različita viđenja društvenih stereotipa, tabua, predrasuda, kako iz romske, tako i iz autsajderske perspektive.

Nakon upoznavanja sa lokalnim kontekstom kroz politički okvir, na samom početku knjige, sledi tekst Džada Nirenberga „Šta je u jednoj reči: Rom, Ciganin i druga imena”. Autorima i autorkama tekstova u knjizi je ostavljena mogućnost izbora načina na koji će koristiti ove reči, čime je čitalačkoj publici omogućeno da vidi razlike u pogledu izbora jezika, čak i unutar samog romskog sveta.

U uvodnom delu „Romska i autsajderska razmišljanja o intimnosti i Romi”, priređivač govori o različitosti sopstvenog iskustva u pogledu intimnosti, u odnosu na iskustva romskih prijatelja, želeći da pokaže da uvek treba imati na umu da su ljudi individue, slične samo po svojoj jedinstvenosti. Džad Nirenberg je autor još nekoliko tekstova koji se nalaze u zbirci, a to su: „Prostitucija”, „Intervju: Sebihana Skenderovska”, „Intervjui sa slovačkim Romkinjama”, „Završna reč: tekući događaji i razgovor sa Ritom Prigmor”. U prvom od ovih priloga nalaze se svedočenja Romkinja prostitutki u istočnoj Mađarskoj. Zatim, priređivač je uradio intervju sa Sebihanom Skenderovski, koordinatorkom programa u aktivnoj romskoj nevladinoj organizaciji u Kumanovu. Sebihana govori o neprijatnostima koje je imala u školi, predrasudama o Romima, stereotipima koji još uvek opstaju, rodnim predrasudama, tradicionalnim običajima i emancipaciji Romkinja. U „Intervjuima sa slovačkim Romkinjama” nalaze se delovi dužih intervjuova sa Romkinjama iz istočne Slovačke koje su vodile novinarke neromkinje, a tiču se različitih tema: braka, razvoda, odgajanja dece, kulturnih normi o rodnim ulogama u braku, žena u lokalnoj politici, značaja obrazovanja, suočavanja sa rasizmom. U zaključnom prilogu knjige Džad govori o položaju Roma u Italiji, tretiranju cele jedne etničke grupe kao kriminalne i predstavlja životnu priču Rite Prigmor, koja je preživela Holokaust i eksperimente doktora Mengelea dok je njena sestra bliznakinja izgubila život u Mengeleovim rukama.

U prilogu „Ljubav je cigansko dete koje ne zna ni za kakav zakon” nekadašnja operna pevačica An Mari Kodir tumači fantazije zapadne civilizacije o slobodnom i zavodljivom Ciganinu. U evropskoj književnosti Cigani postaju simbol romantičarske čežnje za slobodom, dok Ciganke, neodoljivo senzualne i zavodljive, pokreću raznovrsne fantazije. Autorka navodi primer Karmen, simbola celog naroda koji se ne može kontrolisati niti potkupiti od strane sistema, ali čiji način života i u operi vodi u propast dok društvo i poredak odnose pobedu.

Studija etnološkinje Marije Šerban-Temišan predstavlja mišljenja deset Romkinja iz Rumunije o tome šta znači biti žena i biti Romkinja. Etnografski opisi i analiza načina na koji Romkinje, pripadnice različitih romskih klanova i tradicija iz urbanih i ruralnih sredina, kreiraju osećaj sopstva pokazuju da taj način nije statičan. Kategorije roda i etniciteta nameću određena očekivanja koja nisu uvek u skladu sa njihovim težnjama, što sve utiče na formiranje osećaja sopstva i pripadnosti.

U „Debatu Romkinja” mlada romska aktivistkinja iznosi svoje stavove o određenim pitanjima. Njena razmišljanja su prosleđena drugim aktivistima i aktivistkinjama čije su reakcije date u ovom kratkom prilogu.

Prilog „U potrazi za princom na belom konju” predstavlja potresnu priču Romkinje iz Mađarske o silovanju, maloletničkom braku i trnovitom putu koji je prešla da bi danas bila to što jeste.

Problem maloletničkih brakova je tema i narednog teksta, čiji su autori Petru Zoltan i Majkl Dž. Džordan. U „Prljavoj bajci” porodica Roma Kalderaša izražava svoj otpor običaju ranog sklapanja braka koji, uprkos dugogodišnjim kritikama od strane EU, opstaje kako kod Kalderaša, tako i kod drugih romskih zajednica.

O životu i kulturi Roma u Južnoj Americi možemo čitati u prilogu „Romkinje u Brazilu”. Četiri Romkinje pružaju uvid u život romske populacije u Brazilu, koji je komplikovan zbog postojećih predrasuda, posebno za žene iz ove populacije, koje ostaju nevidljive i feminističkom pokretu.

U „Sećanju na ljubavne afere” mladi, fakultetski obrazovan Rom iz Mađarske priča o seksualnim iskustvima sa neromkinjama, pokazujući kako je moguće okrenuti stereotipe u svoju korist. Iako je odrastao u veoma tradicionalnoj porodici, gde obrazovanje nije bilo prioritet, on nalazi način da živi u oba sveta, romskom getu i gadžo svetu.

O teškoćama interetničkog braka između romske žene i belog Slovaka govori Bil Bila u prilogu „Ne vraćati se”. Priča pokazuje do kakvih posledica dovodi nesuprotstavljanje predubedenjima, izbegavanje otvorenog razgovora i trpljenje umesto borbe.

Kerol Miler je antropološkinja koja se bavila istraživanjima američkih Roma. U eseju „Ko je ovde gazda?” predstavlja lični pogled na promene u odnosima između muškaraca i žena od pre nekoliko decenija. Ona opisuje i ritual čistoće, odnosno moć žene da kontaminira.

Na kraju knjige, pre „Završne reči” priređivača, nalazi se detaljan istorijski pregled i analiza borbe za odbranu prava Romkinja. Klod Kan ukazuje na rodni i psihosocijalni aspekt u jednom od najgroznijih oblika diskriminacije i zloupotrebe ženskog tela od strane javnih službi.

Knjiga *Seksualnost Cigana* se na interesantan način bavi važnim temama poput ljudskih prava, stereotipa o Romima i Romkinjama, ženskim iskustvima unutar romske zajednice, odnosom državnih politika prema seksualnom i reproduktivnom zdravlju romske populacije. Značajno je to što je dat prostor Romima i Romkinjama da govore o tome kako vide sebe i svoju kulturu, pokazujući na koji način prihvataju stereotipe, suočavaju se sa njima, ali i činjenicu da ih sami imaju jedni o drugima. Autori i autorke iznose autentična životna iskustva, od kojih su neka bolna reminiscencija na najstrašnije trenutke. Autentičnost priča predstavlja dragocenu vrednost knjige.

Raznovrsnost priloga koji čine ovu knjigu i različitost vizura koje nudi predstavljaju najbolju preporuku za široku čitalačku publiku. Bez sumnje je značajna za istraživače i istraživačice romskih zajednica, eksperte i ekspertkinje za prava manjina, romske aktiviste i aktivistkinje, studente i

studentkinje rodni studija. Budući da knjiga ne zahteva posebno predznanje kako bi se u njoj moglo uživati, mogu je čitati i svi oni i one koji do sada nisu bili zainteresovani za ovu problematiku. Neznanje je pogodno tlo za predrasude i stereotipe, dok nas sticanje novih saznanja i sagledavanje iz različitih perspektiva navode na preispitivanje sopstvenih stavova i humaniji odnos prema onima koji trpe diskriminaciju.